

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ————— 40 Lei.
Pe jumătate de an ————— 20 Lei.

Apare odată în săptămână:
DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Din Istoria Diecezei Aradului.

Contribuțiuni nouă 1815—1829.

(Urmare.)

„Bine ar fi de ar putea doi din cler să meargă cu dânsa, să o deie la Împăratul în mână și apoi și la alți domni să o comendă-luiască cerere. Mai ales prințului Karl, prințului Maximilian, sfetnicului conferențial Loreanți, Archiepiscopului Hohenwart; în cancelarie la Prezeșu și la referent și la alții, Palatinușului și altora, cărora veți socoti a fi de trebuință.

„Eu aș socoti, cumcă mie încă ar trebui ca clerul, care se va iscăli în instanța aceasta, să-mi scrie batăr cât de scurtă și în limba românească, o rugăminte, ca aceea, ca întru aceasta și eu să vă ajut, că având eu o scrisoare ca aceasta cu mai mare cutezare oi putea lucra, ce voesc a face tocmai de nu îmi vor scrie.

„Despre toate ce veți lucra deamăruntul să-mi scrii.“⁶⁶⁾

La acestea răspunde Țichindeal, în 19 decembrie 1813, că a primit instanța din chestiune. A dat-o unui prieten al său încrezut, Szántó, asesor la județul Timiș, „care și el alta minunat, iarăși scopului cel dintâi asemenea a lucrat.“⁶⁷⁾

Una a lucrat pentru: împăratul, cardinalul Hohenwarth, prințul de coroană și pentru împărăteasa și alții; una, pentru episcopul Vulcan! „Toate aceste în mai multe originaluri curat se

⁶⁶⁾ Ioanovicu 172—3. Anuar 1912 pg. 134—5. Vulcan a. c. 77—8 și 337—8.

⁶⁷⁾ Szántó era să meargă la Orade la Vulcan în cauza episcopiei vacante. O spune Țichindeal în epistola sa din 9 maiu 1814. Vulcan îi răspunde în 27 maiu 1815, că nu a fost la el. De va veni, îl vede bucuros. Iosif Santău asesor și avocat a fost ales și în comisia de 6 cari să meargă la împăratul, dar nu s'a dus decât, cum știm, numai Nicoara și Popovici. Szántó a fost propus de Nicoară în comisia, din noiembrie 1816 care anchetă isprăvurile sinodului sârbesc electoral din Iunie 1816. Szántó a fost osândit pentru incorectitudini și deliecte. Ioanovicu 263. Anuar 1912 pg. 141 142 și 135. Anuar 1913 pg. 73 și 83.

prescriu și acum pre sărbătorile ceste viitoare mă voi griji de subscrierea clerului și apoi fiește care la locul ei se va trimite“.

Vulcan era prieten bun cu protopopul ortodox din Oradea Mihai Manuilovici, fratele cumplitului tartor al neputinciosului Avacumovici, Moisa Manuilovici arhimanditul dela Hodoș-Bodrog, pețitor cum știm și el la scaunul din Arad.

Unii protopopi se temeau, că Vulcan ar patronă pe arhimandrit la ajungerea țintei sale! Țichingheal, deschis cum eră din fire, și de data asta își ia inima în dinți și roagă pe Vulcan să se declare.

„Și mai pe urmă și aceasta cer să arăți pe cine ai avea voie a fi episcop la Arad; nu cumva unii să se ostenească, și alții de-a gata să întru bucuria episcopiei, și mai lesne aduce la subscriere.

„Eu am îndrăznit aceasta a spune și mă rog de iertăciune, că ce nu aș îndrăzni eu pentru binele neamului meu a zice ori cuiva ceva.“⁶⁸⁾

Ce mă privește, eu aș crede, că Vulcan nu își avea încă candidatul sau în peto, cum se zice. El abiă în primăvara 1815 se dădu pe partea lui Nicoară, atunci adeca, când veni din Muntenia, unde domicila deja din 1810, ca profesor de latină și germană.

Avea ceva de isprăvit prin Giula și apoi în Viena și îndată să se înapoeze! Intr'aceea se pristăvise Avacumovici, Țichindeal fu amovat dela profesură în 1814 și nu mai putea conduce lupta cu zelul și cu rezultatele de până aci. Ceialalți profesori preparandiali erau înfricați. Mihuț peste vr'o jumătate de an se transportă la noul post în Bănat.

În vederea acestora și a altor împrejurări socoti Nicoară, că e de datoria sa, a conduce mai departe lupta pentru desrobirea Sionului românesc, pentru alegerea unui episcop național și — dacă se poată și e cu voința lui Dumnezeu, a clerului și a poporului — acel

⁶⁸⁾ Anuar 1912 pg. 135—6; Vulcan 76; 78 și 338. Ioanovicu 172.

prim episcop național, ce s'ar alege, să fie chiar el Insuși!⁶⁹⁾

La epistola sa din 19-dec. 1813, de care făcurăm vorbă, propulzivul și necăjitul Țichindeal nu mai avu răbdare să aștepte răspuns dela iubitul său părinte duhovnicesc! Cu dtul 3 ianuarie 1814 scrie de nou episcopului Vulcan, că „instanția e gata și acuma e în mâna mea, curând va veni la mâna Preaosfinției Tale“.

Trebue zorit lucrul; vlădicul Avacumovici e greu bolnav de picioare și nu are poftă de mâncat. Cere sfat, când s-o trămită la locurile în drept? Unii preoți ar crede, să nu o trămitem până e viu Avacumovici și așa în scurt timp va muri, se mai poate aștepta puțin, cum am așteptat mult. Dacă mitropolitul Stratimirovici va auzi de lucrul acesta, va face tot posibilul, ca să zădărnicească cauza nației. După moartea lui Avacumovici, mitropolitul nu va mai avea așa timp îndelungat ca să ne strice; „iar mai pe urmă așa s'a lăsat, să-mi scrii cum vom face, ca să fie mai bine“⁷⁰⁾

Preste 7 zile din nou scrie lui Vulcan, cu dtul 10 ianuarie 1814. Se teme, că Moise Arsici, directorul școlar din Caransebeș (pare că e frate cu Sava Arsici directorul preparandial și *consul* sau primar în Arad, — *nobile par fratrum*, — hămisiți și împetuși) va fi transferat la Giula, ca director școlar; va face turburări aici între preoți, ca „*iarăși Sârbilor episcop să ceard, puind înainte, că prin Român se vor face uniți*“. Ba ar fi vorba, că Stratimirovici are de gând să-l binecuvinteze întru treapta de arhimandrie, socotind că așa poate să-l așeze vlădică la Arad; „*apoi atunci ferice de Români*“.

La sfârșitul epistolei întreabă, că oare fi va bine, că unii din cler să iscălească instanța către împăratul cu litere chirilice, căci nu știu cu de cele latine, sau că să-i subscrie alții cu de acestea?⁷¹⁾

Abia acum cu dtul 21 ianuarie 1814, răspunde vlădica Vulcan la atâtea și atâtea nedumeriri, cât serioase, cât și numai închipuite, ale preoțimii și ale lui Țichindeal!

„...Nu știu ce să gândesc despre acea îndoială, putând voi din scrisoarea cea lăti-nească la împăratul scrisă și în 3 sept. (greșală, e 19 sept.) fie trimisă cunoaște, cum că eu doresc, ca să dobândiți voi cu cererea voastră acel privilegiu din Ardeal al clerului

unit din vremi neștiute, iară a celui neunii când s'a ales acum de curând episcopul Moga, ca prin voturi să alegeți 3 fețe bisericesti, cari să-i arătați la înalta curte, ca pe una din acele să o alegeți episcop. Căci clerul mai bine cunoaște cari sunt vrednici, și întru alege-re ca aceasta și strânsoare, clerul arareori se amăgește! Drept aceea cu dela aceasta a mea părere, *care și până acuma împăratului o am arătat nici cum nu mă voi depărta*“⁷²⁾

Se vede deci, că vigilantul Vulcan, în-formase de cu bună vreme pe împăratul, cum ar fi a se îndeplini scaunul românesc al epar-hiei Aradului, pentru cazul când acela va de-veni vacant! *Scrise așa dară cu mult înainte de a muri Avacumovici, să se trămită pe-tiția Aradanilor; scrise negreșit înainte de ianuarie 1814, și desigur fără a fi rugat la așa ceva de preoțimea și poporenii ortodoxi români.*

Urme de o astfel de rugăminte n'avem. *Nu credem să se fi făcut!* „Pe la începutul anului 1813, (zice dl. Ioanovicu o. c. pg. 172) încă nu era făurită bine încrederea reci-procă între Arad și Orade. Până și Țichin-deal vedem că, într'un moment, s'a temut“. Vulcan nici nu întârzie a-l muștra aspru pentru aceasta neîncredere, aruncându-i: „cum ai pu-tut să socotești, cumcă eu am înțelegere“⁷³⁾

Scrisoarea, care a promovat-o Vulcan la împăratul, despre modul împlinirii scaunului vacant, până azi nu s'a descoperit. *Noi pre-supunem, că nici nu se va fi scris aparte numai pentru cauza aceasta;* ci dupăce fu întronat Vulcan în anul 1807, îndată el în anul următor 1808, *trebuie că din mandat mai înalt, face împăratului propuneri cu pri-vire la promovarea culturai preoțești și a das-căliilor de legea răsăriteană, neuniți. Cum ar fi să li se îmbunătățească dotația! Recomandă cu toată văpaia inimei sale românești, ca în diecezele: Arad, Timișoara și Vârșet, să se înstitue: episcopi, protopopi și directori de școale, bărbați români de origină și de sen-timente*⁷⁴⁾ *Trebue că cu ocazia acestui me-morand va fi scris Vulcan împăratului și de-spre chipul cum ar fi a se face denumirele de episcopi ortodoxi naționali!!*

La acest memorand reflectează Vulcan când spune în 21 ian. 1814 lui Țichindeal,

⁷²⁾ Ioanovicu 173. Vulcan 34, 61, 78 și 86, Anuar 1912 pg. 142.

⁷³⁾ Vulcan 76.

⁷⁴⁾ Ioanovicu 167 cu nota 2. Vezi nr. 12, 328 ex 1815 la arhiva stat. ung. din Budapesta „Actele cancelariei aulice ungare“.

⁶⁹⁾ Mangra, M. Nicoară, în ziarul „Tribuna“ Arad, 1907 nr. 283 și 1908 nr. 1; Ioanovicu 186.

⁷⁰⁾ Anuar 1912 pg. 140. Vulcan 341—2 și 81—2.

⁷¹⁾ Anuar ibid 141—2 și Vulcan 83—4; 343—4.

că părerea și-a arătat-o împăratului, dela carea el nici de cum nu se va abate.

Pe lângă alte momente, ce am relevat aici, și din memoriul acesta oficial făcut de un vladic unit, despre așezemintele ortodoxilor, se vede din destul, că Vulcan fu numit de împăratul ca episcop unit la Orade, cu scop de a trage la unire pe toți românii ungureni.

Am văzut, că petiția pentru împăratul, ce a fost trimis-o Vulcan în 19 sept. 1813 lui Tichindeal, cest din urmă o arată lui Szántó în 19 dec. 1813, care la rândul lui încă făcuse astfel de petiție către monarh și către alții, dela cari se putea spera sprijin. Ci Tichindeal nu se oprește numai aci, ci o dă și cunoscutului asesor Vörös, „ca să-o comendeliască vicespanilor și aceștia mai încolo”. Despre asta vestește pe patronul său Vulcan în 9 mai 1814⁷⁵⁾

Vulcan acum, din samă afară e îngrijorat, că oare bine a purces Tichindeal, ori nu, când a tras la împreună lucrare pe Szántó și pe Vörös! El nu-i cunoaște și nu știe: ce sentimente nutresc acestia privitor de preoțimea și neamul românesc. El scrie (în 27 mai 1815): „cum că lucrul și cererea aceasta acum va fi cunoscută mitropolitului și la tot clerul sârbesc”. Altcum Ignatie Vörös și Iosif Szántó, n'au fost până acuma la el. De vor veni, îi vede bucuros „și de mi ar fi adus cererea clerului despre Episcopul Aradului, și eu aș fi putut grăi și împăratului și altora pentru lucrul acesta, și eu fiind despre partea varmeghii acestia ablegat la împăratul, după ce se va întoarce la Viena⁷⁶⁾”

După primirea acestei scrisori, îndată trebuie să fi trimis Tichindeal „instanția clerului” lui Vulcan. Primit-a Vulcan, când și prin cine, nu putem lămuri. Nici aceea nu se poate stabili, că Vulcan sau altcineva a dus-o la Viena; sau a fost trimisă cu poșta?

Tichindeal în 18 iulie 1814 urgitează cauza la Vulcan: „șapte septemâni se petrecură, decând cu două pacheturi, unul mai mic de aicea îndrept (adecă vrea să zică deadreptul spre Viena) iară altul mai mare preste Oradea-Mare, amândouă de o cuprindere, adecă rugăciunea clerului al diecezei Aradului... în mâna Preașfințitei Tale să se dăe am trimis. Venitau unele ca acelea la locul lor, au rătăcesc în vre-un labirint deodată trezindu-se în mâna mitropolitului din Carlovit, până astăzi nici cea mai mică în-

științare nu am... nu știu”. În fine cere sprijin pentru sine, îndeosebi însă „pentru ridicarea căzută și de Sârbi sugrumatului neam românesc⁷⁷⁾” Că mitropolitul Stratimirovici a ajuns în posesiunea unei copii de pe instanța din vorbă, am văzut mai sus. Am văzut și aceea, că aceasta instanță lipsea dela dozarul cauzei în novembre 1815, când Nicoara prin „Recepisse” o cere la Vulcan să-o trimită.

Am văzut apoi că nici până azi nu s'a dat peste petiția originală. Ce s'a aflat e o copie, probabil cea procurată ulterior de Nicoară dela Vulcan! Nu are dat și nu are subscrieri; cea trimisă de Tichindeal știm bine, că avea iscăliturile.

Altcum până la descoperirea de date nouă, pe temeiul cunoștințelor ce avem până acum, nu se poate da o iconă fidelă a tuturor luptelor de desrobire ierarhică. Nu cunoaștem încă tot demersul; și și ceace știm, nu știm întreg și preciz! Ba ici-colo câte odată avem prilejul de a înțelege noi înșine, că nu putem reconstrui toate amănuntele.

Bănășanul Nicolae Tincu Velia, fost profesor de sf. teologie la Vârșet pentru secțiunea românească, un bun cărturar și scriitor, prieten al arhiepiscopului Șaguna, trebuie că la instanța aceasta a clerului se refereste, când spune, că în anul 1812 ar fi fost promovată împăratului din Viena o „suplică”, de către o delegație a preoților și a mirenilor⁷⁸⁾

*

Înainte de a trece la alt capitol, adecă de a trata despre singuraticii pețitori, ai lășământului duhovnicesc, de pe urma morții episcopului Pavel Avacumovici, ca de încheere și ca să se înțeleagă mai bine luptele pentru scaunul vacant, dăm aici încă unele mici întregiri despre persoanele pomenite în cursul expunerilor de până aci; persoane cari vin în ceva atingere cu frământările de cari ne ocupăm.

Înainte de a pleca Nicoară la Viena, scrie din Giula la 4 sept. 1815 lui Vulcan! La călcâiul scrisorii aceste, iaspune, că pune mare pond pe promisiunea lui Wenkheim, baron, om cu mare trecere în țară. Acesta s'a făgăduit solemn, că-l va ajutara în toate luptele sale⁷⁹⁾

Iosif Wenkheim, trebuie că e din Arad. Și azi sunt Wenkheimiști în Ungaria Iosif

⁷⁷⁾ Vulcan 91 și 351; Anuar 1912 pg. 143—4. Ioanovicu 174—5.

⁷⁸⁾ Ist. biser. politică, națională, Sibiu 1865 pg. 300.

⁷⁹⁾ Radu 273.

⁷⁵⁾ Anuar 1912 pg. 149; Vulcan 87; 347. Ioanovicu 174.

⁷⁶⁾ Anuar 1912 pg. 142—3 Vulcan 87; 346.

Wenkheim a fost constituit președinte al comisiei împărătești din noiembrie 1816, pentru anchetarea celor spuse de Români - împotriva soborului sârbesc electoral din iunie 1816⁸⁰.)

Isaia Mihailoviciu, român verde și generos, era arhimandrit la mănăstirea Bezdin. Vulcan sfătuește a se cere bani dela el pentru acoperirea șeselor cu drumul la Viena.

Mihailoviciu, fiind de față la primul examen al preparandiei din Arad ținut în mai 1814, „și încredințându-se despre sporul preparanzilor întru învățătură, unui spornic și cu mari daruri sufletești împodobit preparand Petru Scăiușan, un rând de haine, adecă pălărie, cizme, janchel, pruslic, nădragi de postav, părintește a-i cinsti bine a voit“.

Când se înființă în 1814, un convict, pe lângă preparandia română din Arad, egumenul Mihailoviciu grăbește a-i dăruia 50 fl. iar patru călugări dela aceea chinovie, la sfatul lui, toți la un loc dăruiesc alți 50 de floreni.

Nemuritorul apostol cultural, care a fost Tichindeal, în opera sa „*Arătare*, despre starea acestor nouă introduse scholasticești instituturi ale nației românești, sârbești și grecești“ Buda 1813, veșnicește pe Mihailoviciu între „fețele Bisericești-Patronii“ preparandiei, zicând:

„Cei ce dintru o nespusă poftă și dragoste cătră luminarea și îmbunătățirea inimei acestui de acum și a celui următor Popor Românesc, bine au voit Institutului cestui nou Pedagogicesc din Aradul-vechiu al Nației Românești introdus, inimești daruri și ajutorințe părintește a da; și cel mai cuvârșit preț a-l arăta.

„Deci pentru ca să nu fi numele lor zăuitat (păcat ar fi), ci în veac cu bucurie să se răcorească, și pre tablele inimei următorilor spre veacinică pomenire tipărite se rămână, aice însemnat...“

...3) Preacinstitul Domn Isaia Mihailoviciu Igumenul Sfintei Mănăstirii a Bezdinului, și la cinstita Consistorie a Eparhiei Temișoarei Assessor o campană (clopot) de 50 q., două sfeșnice pentru Conses, două Risuri de hârtie, 10 părechi de călămare la începutul Shoalei... părintește ai cinsti bine au voit“⁸¹.)

„Preacinstitul Domnul *Grigorie Chituța*, protopresbiterul Borosjeneaului“, cum se știe, a fost unul din cei trei bisericași, ai delega-

ției de șase, care fu aleasă în 13 sept. 1815 spre a osteni la Viena.

Chituța era și asesor ordinar (membru consistorial, judecător) la scaunul episcopesc al Aradului⁸².)

Înainte de a pleca Nicoara la Viena, am văzut, că în 2 sept. 1815, din Giula între altele zice, că ar fi foarte bine să fie înlocuit inspectorul Nestorovici. Hatvani ar putea fi pus în locul lui; dar năcazul e, că și Hatvani e prieten cu sârbii!

La toată întâmplarea *Stefan Hatvani* ar fi fost mai bun pentru cauza românească, decât sârbul Nestorovici! Hatvani trebuie că a fost român de origine și în bună parte și după sentimente. Negreșit că a era un bărbat de o cultură, care se ridica departe de cea obișnuită a timpului său, căci altfel ca român nu putea să fie director al Academiei regeste din Oradea-Mare și prodirector al „districtului literar“.

O comisiune regală cerceta în februarie 1813 dorința arădanilor de a fi ridicat orașul lor la situația de municipiu. Grefier în această comisiune a fost instituit Hatvani, (ori și Hatvany, pare că era și nemeș). Cu prilejul petrecerii sale în Arad a ospitat și la prelegerile preparandiei noastre. S'a declarat foarte mulțumit de cele ce a văzut!

S'a întrepus la conziliul urban, ca „celor trei profesori instituiți pentru învățarea preparanzilor națiunii valahe... despre a căror lipsuri și zel s'a convins pedeplin, cu ocaziunea vizitațiunii sale, să le dea locuințe gratuite. Conziliul urban, având lipsă de bunăvoința lui Hatvani și a comisiunii din care făcea el parte și al cărei suflet era, a împlinit cererea consesului literalicesc. Ci, cu toate astea, din mai multe cauza neprevăzute, corțelele în natură nu se putură pune în grabă la dispoziția petenților. Hatvani însă nu a fost omul care se oprește la jumătatea drumului! Cu hârtia sa din 21 iunie 1813, Hatvani urgitează energic rezolvirea chestiunii. Se aplanează cu învoirea ambelor părți, așa, că profesorii, în schimbul „cvartirelor libere“, să primească fie care câte 80 de fl. anual, începând cu 18 februarie 1813, în rate trei lunari decurzive.

Nemuritorul Tichindeal numără pe Hatvani între cei cari au dăruit și au ajutat „Institutul Pedagogicesc“ din Aradul vechiu. Iată cum vorbește despre el în „*Arătare*“.

„De bun neam născutul și înalt învățatul

⁸⁰) *Ioanovicu* 265 și Anuar 1913 pg. 78 și 84.

⁸¹) Opul *Arătare* e retipărită în Anuarul o. c. din 1912 pg. 153—192. *Boliș* o. c. 416; 348 și 350. Anuar. 1912. pg. 102; 107; 175; 176 și 179—180; 145. (Vezi mai sus nota noastră 34.)

⁸²) Anuar 1913 pg. 76; 84; an 1912 pg. 130; 146; 182. (Vezi ici nota 48.)

Domn Ștefan Hatvani, Crăesc Profesor, Directorul Academiei Oradiei-mari *iardși întru această orândueală, până ce s'au adus întru împlinire osteneala sa a deșertat*⁸³.)

Am văzut, că Ignatie Vörös, asesor în Arad primi și recomandă vicespanilor petiția pentru episcop român la Arad. Vörös a mai fost numit membru în comitetul din novemvre 1816, care avea să examineze jalbele Românilor împotriva sinodului electoral sârbesc din iunie 1816. Comitetul acesta abia în 21 iunie 1821 e în situația de a promova la Curtea din Viena o parte a lucrărilor sale.

Vörös a fost încredințat de locotenența reg., să acheteze, în primăvara anului 1815, neînțălegerile privitoare de timpul când să cânte preparanții în biserică sârbește și când românește⁸⁴.)

Ioan Kovács, vicespan în Arad, a fost acela care după astrucarea osămintelor lui Avacumovici, adună la casa sa clerul, venit la îngropăciune și a cerut dela el procură pentru delegații cari vor bate calea Burgului. Tot el întărește și procura dată, la o lună după moartea lui Avacumovici, celor șase persoane cari erau designate să călătorească. Dânsul fu numit și în comitetul, de care pomemirăm mai adineaori, pentru a ancheta împotriva sinodului electoral nesocotitor de dorința împăratului.

Ioan Kovács a fost greu învinuit de unele delictе și încorectitudini, dar nu s'a dovedit absolut nimic din aceste capete de acuză.

În vara anului 1825 era încă viu și apăra cu succes preparandia din Arad, pe care unii vroiau să o contopească în școala clericală, ridicată cu un deceniu mai încoace⁸⁵.)

(Va urmă.)

⁸³) Botiș 323—4; Radu 273; Anuar 1912 pg. 91—3; 177.

⁸⁴) Ioanovicu 174; 265; Anuar 1912 pg. 128; 142.

⁸⁵) Botiș 52. Anuar 1912 pg. 146. Anuar 1913 pg. 78 și 84. Radu 273. Ioanovicu 265.

„Împărăția Ceriurilor” este împărăția lui Dumnezeu, este împărăția bunurilor sufletești, unde sufletul omenesc se preface, se îmbogățește întru fericire și află adevărul.

În Faptele Apostolilor la cap. 17 v. 22 se vorbește despre altarul *Dumnezeului necunoscut*... Dar unde este Dumnezeu? Dumnezeu, omule, este în sufletul tău, împărăția lui este patria sufletului tău, patria ta internă în adevăratul înțeles, când cuvintele lui Christos au pătruns cugeterea și voința ta.

Iar acei pătruși înfr'adevăr, sunt membrii patriei sufletului, sunt membrii împărăției lui Dumnezeu pe care a asemănat-o Dumnezeu Isus, cu sămânța ce încolțește, se face iarbă, apoi spic de grâu; cu femeia ce a pus aluat în trei măsuri de făină și care a dospit toată frământătura, cu grăuntele de muștar, o sămânță mică pierdută, ce încolțind dă naștere la un arbore gigantic, sub umbra căruia stau paserile ceriurilor.

Cât privește răspândirea în afară să se răspândească prin iubire și sânguință și tot prin iubire și sânguință câștigăm împărăția Domnului căci numai silitori o apucă pe ea, numai acei ce îi află gustul, înțocmai cum omâncare prin gust te atrage și te face să o mănânci cu plăcere, tot așa și împărăția Domnului, prin iubire creștină, prin fapte isvorâte din credință, te face a-l cunoaște bunurile neprețuite ale și ca la un isvor nesecat și viu trebuie să ne adăpăm cu balsamul ei răcoritor, înviorător și prefăcător, după cum zice și Isus Christos Samaritenei „Ioan cap. 4. v. 14”. Dară cel ce bea din apa care eu îi voi da-o, nu va înseta în etern; ci apa care eu îi voi da-o se va face într'ânsul isvor de apă sbrucitoare în viața eternă...” și nu averile și măririle trecătoare, cari erau fericirile păgânilor de odinioară și ale materialiştilor crași moderni. Tu omule, silește-te prin faptele și credința ta să fii membru al împărăției mesianice, unde este bogăția sufletească, ci unde nu este nici scârbă, nici durere, ci viață fără de sfârșit.

Și acum mă vei întrebă: cari sunt căile sau cărările înguste ce duc la împărăția ceriurilor, la împărăția Mesianică, și eu voi căută prin cuvintele mele slabe, să arăt acele cărări, ce te fac pe tine omule să trăiești într'o comunitate de viață netrecătoare cu Tatăl, creatorul tău și al tuturor celor nevăzrte și văzute pentru tine ca om, ființă inteligentă și înzestrată cu liberă voință.

II.

Prima cărare ce duce la împărăția Ceriurilor este: „*Fericiți sunt cei săraci cu duhul, că alor este împărăția ceriurilor.*”

Și ca să înțelegem noi aceste cuvinte, atât de înălțătoare și grele de pătruns, să ne închipuim o casă cu o singură cameră, unde locuiesc mai mulți oameni. Și după cum știm, că omul să trăiască are lipsă de aer, adecă de premenirea sângelui, prin urmare de oxigen, dând afară prin plămâni bloxidul de carbon, otrava periculoasă ce face imposibilă viața, acești oa-

Calea spre împărăția ceriurilor.

Prelucrări după prelegerile alui prof. dr. Iustin Suciu de Ștefan Buzdugan, stud. teologia Arad, 1928.

De multe și foarte adeseori, cuvintele celor mai mulți se învârtesc în jurul ipotezei, de a ne arată ce este „Împărăția Ceriurilor”... și acum ne întrebăm și noi: Da! ... Ce este împărăția ceriurilor? Este lucrul greu a pătrunde cu mintea noastră, ce margini și hotăr are lucruri așa mari, dar din cuvintele Fiului lui Dumnezeu, voi încercă și eu, a arată prin mijloacele mele ipoteza de mai sus.

meni stând încontinuu în aceeași cameră, adună tot oxigenul binefăcător și astfel aerul din cameră se înăbușe, devine greu, conținând numai bioxid de carbon devine păgubitor sângelui și periculos sănătății... Acele nenorocite ființe nu trăesc mult, dacă prin simțurile cu care i-a înzestrat Domnul Dumnezeu, nu cunosc că e de lipsă, a schimbă acest aer stricat, sau a recunoaște că le trebuie o cameră cu mult mai mare, cu aer mai mult. La fel și cu omul ca intern. Nedrăptățile moștenite îi fac sufletește bolnav. Dar el cercetându-și internul, eul său propriu, să-și vadă boala, nu ca oamenii ce s'au pierdut din cauza aerului... deci datoare să recunoască că este bolnav. Câți oameni se par sănătoși și mândri în față. Dar în fapte, e vai și amar. În degete frânge stejarul, iar de-l cauți după fapte, e mai paralizic decât paralizicul din evanghelie. Așa este și în cele sufletești. Boala sufletească nu o simte. Și ca să ajungi omule la împărăția cerurilor, trebuie și dator ești să-ți recunoști boala ta sufletească trebuie să o simți, căci numai recunoscându-o și luând medicamentele necesare dela doctorul doctorilor, doctorul de suflet Isus Christos și cari medicamente, sunt învățăturile evanghelice, te vei lega cu Dumnezeu, ceace a urmărit și Isus Christos, să fii vesel de darul legii ce l-ai căpătat, să simți în sufletul tău și astfel se va realiza împărăția lui Dumnezeu pe pământ și în viața noastră.

La Matei cap. 19 v. 14 se spune apriat că după ce s'au adus copiii la Isus Christos, El i-a binecuvântat zicând: „Lăsați pe copii să vină la mine și nu-i oprți, că a unora ca acestora este împărăția cerurilor“. A acelora este după cuvântul Domnului, cari sunt întocmai, ca și acești copii umiliți. Prin urmare săraci cu Duhul, săraci în sufletul lor, nu îmbulbate și bogății sufletești în cele materiale. Ca dovadă vie ne-a dat Mântuitorul pe Lazăr, care a răbdat, a avut sufletul sărac în pete mohorate, pe lângă bogatul săturat și îmbuibat, ce la sfârșitul vieții, în loc de împărăția cerurilor, cum a căpătat acest sărac Lazăr, a mers la locul de osândă, la Gheenă, cea orânduită acelorace acelora, ce aleargă după bunurile pământești și desfrânările lumesti.

Isus ne-a dat exemplu viu în această direcție pe „vameș și fariseu“ în care tablou mișcător al sentimentelor religioase, ni-se arată vameșul un om ce-și recunoaște greșalele sale și se roagă ca un disperat și păcătos, pentru mântuire; pe când alături fariseul, îngânat și mândru, nu-și recunoaște petele ce-l întunecă lumina sufletului și ca un înfumurat cere satisfacție lui Dumnezeu ca un om binefăcător și drept. Rezultatul se arată, prin mântuirea păcătosului, adică a vameșului recunoscător greșalelor sale și prin pedepsirea îngânatului Fariseu, că doar știu din cartea cârților, că Dumnezeu mândrului îi stă împotrivă și pe trușă îl pedepsește.

Iar în alt loc ne dă Isus exemplu pe fiul rătăcit, ce ca un păcătos și-a cheltuit averea în petreceri și

desfrâu și la un moment dat, văzându-și păcatele le recunoaște, se căește de nelegiuirile comise și pleacă la tatăl său să-i ceară ertare, iar tatăl în loc de pedeapsă, îl primește cu drag, cu durere părintească chiar că doar mort a fost și a înviat, adică rătăcit a fost dela cărarea Domnului în fapte și credință și de dragul îndreptării, sacrifică pentru el, vițelul cel mai gras.

Și apoi săraci cu duhul sunt părinții trușești și sufletești ce muncesc pentru copii fără interes, nu pentru bani, nu pentru Mamona, că doar munca își are bucuriile și cari nu se pot asemăna și sunt mai pe sus de bunurile și lucrurile materiale. Doar nimenea nu este contra averii, dar să nu privești averile ca scop, ci mijloc pentru căpătarea bunurilor sufletești... să nu legăm sufletul de cele pământești, că doar nu-i din pământ ci spirit din spiritul etern... Vail rău este când nu recunoaștem greșelile, când nu recunoaștem bogăția sufletului în cele rele, cum au fost împărății de odinioară ai Românilor, cari nerecunoscând multele rele ce-l copleșise, au fost duși la prăpastie cu imperiu cu tot.

Deci tu creștinule, întoarceți privirile asupra eului tău, cercetează și cântărește rodul muncii tale în bine și de vezi răul, recunoaște-l, nu fugi după Mamona și vino la Domnul Isus Christos, căci El te va îndrepta. El e bun și blând și tu de-l urmezi te va face membru al împărăției sale cerești și ve-i fi părtaș al bunurilor sufletești... Nu uită că strâmtă este calea ce duce la fericire și ușor este și largă este calea ce duce la pierzare și osândă de veci.

(Va urmă)

Escursiunea la sf. mănăstire „Hodoș-Bodrog“.

Cu multă nerăbdare așteptam ziua hotărâtă spre a merge la sf. mănăstire Hodoș-Bodrog, despre care cu deosebită dragoste și sfințenie ne vorbeau domniile profesori, încă dela începutul anului școlar. Pentru o bună parte dintre noi curiozitatea se mărea, pentru a vedea și noi o sf. mănăstire ort. rom. din ținutul Ardealului. Ziua mult dorită, iată că ne sosește, prin vestea, ce ne-o aduce mult iubitul nostru Director, hotărând, că ziua în care vom vizita acest Sf. Locaș e ziua de 28 Maiu.

Să încep pregătirile, dar să încep și discuțiile între frații din Vechiul Regat și Ardeal, iar din tot șirul întrebărilor și răspunsurilor reeșea tot acest ce... vom vedea și ne vom convinge cum este!

O nerăbdare nestatornică ne cucerește pe toți, dar iată că vine ziua; era mai mare dragul să fi văzut cum studenții teologi își așteptau pe părinții lor sufletești, întonând cântece religioase și patriotice. Plecarăm în corpore dela Institut până la gară și aici prin bunavoindă a Administrației Căilor Ferate

căpătarăm un vagon, unde fiecare se simția destul de comod, desfășurând în fața celorlalți câte ceva înviorător și plăcut, ce făcea ca sufletul să se îmbrace într-o haină nouă, haina mulțumirii, haină corespunzătoare timpului primăvăratec. Incep corurile ce atrag atențiunea tuturor celor din prejur, că este sărbătoare lăsată de Domnul ca să se veselească și să mergem la sf. Locaș al Mănăstirii Hodoș-Bodrog, să înălțăm laudă și mărire Aceluia ce este atotputernic, care a făcut ca să fim un buchet de lacrimioare noi fii țării, care suntem din toate unghiurile ei. Trenul pleacă, dar nu mergea cu viteză pe care o doream mulți dintre teologi. Lanurile ce se desfășeau în fața noastră ne imboldeau ca să uităm grijile lumești și să preamărim pe Dumnezeu, ce ne-a dat o zi de veselie. Deodată vedem că trenul se oprește și Cuviosul părinte Damian, se îndreaptă spre vagonul nostru cu mare bucurie căci anunșasem sosirea prin corul intonat cu multă însuflețire: „Bine ne-am găsit pe aici”. Se coboară dl Director împreună cu corpul profesoral, salută prin gesturi frumoase și frațești pe Cuviosul părinte, ne coborâm apoi toți cântând și pornim după Dlor ce ne conduc pe un drum, drumul spre sf. Locaș, ce era acoperit de un aer îmbalsămat cu tot felul de mirosme, de mirosuri, ce de fapt erau mirosuri naturale ale fanului de primăvară. Se vede mănăstirea; un Locaș mic, simpatic vederii, încungiuat de ziduri ce ne face impresia mai mult a unei cetăți de rezistență, a unui Locaș de conservare, a unei clădiri ce parcă ar vrea să ne destăinue multe pe care cei de astăzi abia le zărim ca prin vis. Ajunși la poarta mănăstirii, suntem întâmpinați de cuvioșii părinți: Ignatie Marcu, Visarion Damian, Ilarie Iova și popor de al nostru românesc, iar mult onor. dl Director Dr. Teodor Botiș, le rostește, prin cuvintele sale blânde dar pline de dragoste și românism, scopul venirii noastre la Locașul acestei sf. mănăstiri, îi salutăm apoi întru „Bine v'am găsit pe aici”. Cuvioșii Părinți încă dela început ne zămbiră așa de frumos, încât la mulți dintre noi le sburară ideile ce și le făuriseră odinioară despre aceasta sf. mănăstire a ținuturilor Crișane, închipuindu-și că acești cuvioși Părinți, vor fi la fel cu cei care îi văzuseră până atunci.

De acolo ne conduc în sf. Locaș ale cărui ziduri, după destăinuire și spusele celor d'acolo, sunt din secolul XIII. Acele pietre seculare ne șopteau la ureche vremurile grele prin care au trecut bieții români, parcă voiau să ne spună acele pietre atât de vechi, c'au văzut multe și că noi generația de astăzi să mulțămim Domnul că acest sf. Locaș, a ținut focarul ce a luminat neamul românesc. Acest Locaș este făuritorul acestui ideal pe care noi generația de azi l-am ajuns, împodobit cu o zugrăveală atât de simpatică din sec. XVII. unde așa sunt redată chipurile celor ce s'au jertfit pentru Dl, încât ne-a făcut

pe toți să ne ducem cu gândul la acel care l-a susținut la Dl Nostru Isus Hristos, ce este pictat cu multă măiestrie de artă și cu o deosebită atenție.

Se începe sf. Liturghie; creștinii se adunaseră de nu-i mai încăpea acest sf. Locaș, deoarece era o slujbă măreață și la altarul Dlui a servit dl Dr. Iustin Suciu și cuvioșii părinți locali, răspunsurile liturgice le dădeam noi sub conducerea colegului Mircea Anghel, talentat în cântările bisericești, iar la strană colegii Dimitrie Botău și Trăian Ilie mângăiau sufletește pe credincioși prin cântările lor frumoase. În timpul serviciului au sosit și cei dela Felnac, împreună cu dl părinte al lor, Aurel Sebeșan. Serviciul divin devine astfel și mai pompos; părintil prin vocea Dlor atât de adânc simțită, ne făcea să simțim și noi în sufletele noastre, pe Dumnezeu cel atotputernic. Vine predică însuflețită a Dlui Dr. Iustin Suciu, ce prin darul său, a făcut ca pe fețele multora căință iar pe ale altora bucurie, arătându-le Calea mântuitoare spre împărăția Domnului. De aci am mers la mormântul răposatului Hamgea, unde s'a oficiat un parastos, iar dl director Dr. Teodor Botiș, în numele corp. prof. și studenților teologi, depune buchetul de flori în onoarea și cinstea răposatului și rostește o entuziasmată cuvântare cu moto: „Să ne aducem cuvinte de mal marii noastre”. După serviciul divin am vizitat curtea și așezămintele sf. mănăstiri ce prin curățenia și felul cum sunt ținute, ne-au lăsat o frumoasă impresie și mai ales stupăria, grădina, grajdurile și vitele cum sunt întreținute.

Suntem apoi poștiți la masă, unde cu adevărat cuvânt era un aranjament Domnesc; am fost tratați în modul cel mai cuvincios, încât nimic nu a lăsat de dorit. În timpul dejunului a toastat stud. Stefan Buzgurescu cu mult asentiment. După masă ne fac apoi cinste sătenii din Vinga de Sus ce în corpore și cu orchestra bine întocmită ne salută cu mare bucurie pe poiana inverzită din fața mănăstirii, unde se încinge o horă cu mare ofecțiune între săteni și teologi. La plecarea, sătenilor un student le-a vorbit foarte entuziasmat despre acest pământ românesc. Dl director le-a mulțumit pentru felul cum au ștut să ne stimeze iar despărțirea se face prin frumoasele coruri ce au impresionat adânc pe săteni.

Așa am petrecut ziua la Hodoș-Bodrog, pentru care mulțumim Domnului, iar în al doilea rând Cuvioșilor Părinți ai sf. mănăstiri, On. Corpului Profesorial și îi încredințăm, că noi viitorii slujitori ai altarului, nu vom uita sf. mănăstire Hodoș-Bodrog, deoarece a rămas în sufletele noastre cuvintele cele pline de căldură: „Hodoș-Bodrog, loc sfânt”.

Gropșani.

Cerc religios în Chisindia.

Conform statutelor referitoare la organizarea cercurilor religioase, Dumineca în 7/20 Mai P. O. D. protopop Floriaș Roxin din Buteni împreună cu pâr. Ioan Cozma tot de acolo a descins în comuna Chisindia unde împreună cu preoții Stefan Stan și Mihail Mihuși din Paiușeni (învățător în Chisindia), au oficiat Sîta Liturghie în sobor. Dl protopop a avut fericita idee de a aduce și corul școlărilor din Buteni condus de Vasile Drincu învățător și Cornel Voda învățător-director.

Răspunsurile liturghice le-a dat acest cor bine instruit de Vasile Drincu.

La priceasnă P. On. D. protopop a ținut o prea frumoasă predică, arătând că biserica noastră, și nu a papistașilor este cea adevărată și că toți de-o potrivă trebuie să lucrăm și să nu așteptăm că tot alții se ne servească, ci precum a făcut și Hs. carele a spălat picioarele Apostolilor săi, și carele au zis: „că și fiul omenesc n'a venit că să-i servească, el că el servească”.

Aceasta predică a fost rostită cu mult tact și înțelepciune, și a făcut bună impresie asupra celor prezenți.

După masă la oarele 3 era anunțată o șezătoare școlară cu școlarii din Buteni.

Aici, pe lângă o taxă bagatelă în favorul școlărilor, neam delectat atât de plăcut în produsele acestor îngerăși.

El ne-au delectat cu poezii eroice, naționale, cu dialoguri și monoloage moralizatoare, foarte potrivite pentru popor, apoi cu cântări naționale, cari toate au fost predate cu cea mai mare precizie și cari au căuzat atâta bucurie în cei prezenți. Poporul le-a răsplătit aceasta bunătate a inimii lor căci să prezentate atâta, încât școala nu i-a putut cuprinde pe toți. Succesul moral a fost neașteptat, cel material asemenea.

După aceste cei ce veniseră în numele Dui și a culturii, pe la oarele 7—8 seara să depărtară dintre noi lăsându-ne cu cele mai bune impresii, și pentru cari impresii, le suntem răcunoscători și mulțumitori.

V. Cornea.

INFORMAȚIUNI.

La catedrală, Duminecă în 21 v. a cântat în catedrala din Arad, corul școlărilor medii sub conducerea pâr. profesor Nic. Băru. Lăudăm zelul pâr. Băru și dorim să fie imitat și de alte școli.

Priceasna „Cânt și voi cânta Domnului” de maestrul rus Borneanski, a cântat-o în mod fermecător corul școlărilor normale de fete, înbinat cu corul teologilor, sub conducerea iscusitului prof. A. Lipovan. Compoziția din aceasta priceasnă cuprinde în sine atâta evlavie și o rugăciune așa de adâncă, încât a stors lacrimi din ochii multor creștini.

† Savu Bugariu, învățător în Micălaca a încetat din viață în 31 Mai a. c. în etate de 70 de ani. Ți

de plâng soția Terezia Bugariu și fiul C. Bugariu maior în armata română.

Dumnezeu să-l odihnească.

BIBLIOGRAFIE.

„Drumul Crucii” de preot N. Runceanu. Ediția a III-a (a 14. mie) București 1923. Tipografia Convorbiri Literare. Prețul 5 Lei.

Cuprinde drumul crucii Mântuitorului nostru Iisus Hristos dela Cina cea de Taină, din Ierusalim, până pe vârful muntelui Golgota.

„Predici” la Duminicile Triodului și Pentecostarului. De preotul N. Runceanu, Biserica sf. Vineri Herasca. Tomul al II-lea. București 1921. Tipografia cărților bisericești. Prețul 6 Lei.

Cuprinde 17. predici pentru Duminicile menționate.

Ambele — scrise într-o limbă nemeșteșugită și de-o frumuseță neîntrecută — le recomandăm cu căldură tuturor preoților din eparhia noastră. Tot de pâr. Runceanu se mai găsesc de vânzare: „Micul David” și „Azi și nu mâine”. Prețul à 3 Lei.

Se pot comanda dela autor. București, Biserica sf. Vineri Herasca.

Licitacie minuendă.

Comuna bis. ort. română din *Cintei* — județul Arad — pe baza rezoluțiunii consistoriale Nr. 2787/1922, publică licitație minuendă cu oferte închise pentru repararea bisericii.

Prețul de strigare e 65370 Lei.

Oferte închise se vor prezenta la oficiul par. din *Cintei* până în 3/16 Iunie 1923.

Reflectanții înainte de sucheierea contractului au să depună cauție de 10% socotite după prețul strigării, în bani gata, ori în hârtii de valoare acceptabile.

Comitetul parohial își susține dreptul a preda lucrările aceluia dintre reflectanți, care prezintă mai multă garanță.

Pentru escurgere la licitație spesele nu se restituiesc.

Licitatia se va ținea în sala școlărilor confesionale române din loc, la 4/17 Iunie 1923 ora 3—4 d. m.

Planul de spese și condițiile de licitație se pot vedea la oficiul parohial.

Pentru comuna bisericăscă:

Mihail Nistor,

preot, cont. of. par.

Redactor responsabil: SIMION STANA asesor consistorial
Censurat: Censura presei.